List 2. Tečaj XLVII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 9. januvarija 1889.

Obseg: Potegnimo se za svoj stan. — Golosek v ožem in širjem pomenu. — Razne reči. — Ivan baron Kobencelj. Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Ne v Brasilijo. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Potegnimo se za svoj stan.

Nihče ne more tajati, da se ne godi dandanes pridelujočem in izdelujočem stanovom precej slabo; od vseh strani čujejo se opravičene in neopravičene pritožbe o slabih časih. Nočemo preiskovati vzrokov tem slabim časom, a le to pravimo, da so vzroki dvojni: Vzroki, katere so nanesle razmere, in vzroki, katere je vsak stan sam posebe zakrivil. Ako hočemo odstraniti slabe nasledke napačnega ravnanja, moramo najprvo to odstraniti, ker to je bilo vzrok tem nasledkom. Kaj pa je uzrok slabim časom, katerega smo sami zakrivili ali katero je bilo tisto ravnanje, ki je nekoliko zakrivilo naše slabo stanje? Izprašajmo vest, obudimo kes sedaj, ko je zopet leta konec, in stopimo s trdno voljo, da se hočemo poboljšati, v novo leto! Kakor ni vzveličanja brez kesa svojih grehov, tako tudi ni pota do blagostanja brez spoznanja nepravilnega ravnanja, ki je glavna ovira zboljšanju našega gospodarstva.

Ko pišemo ta članek, pred očmi sta nam zlasti dva stanova: gospodarski ali kmetski stan, katerega zastopa naš list, in pa obrtni stan. Ne bode napačno, ako primerjamo nekoliko obrtni stan z gospodarskim. Tudi obrtni stan je zadnja leta močno propal, a se zopet začel krepko razvijati. Obrtna prostost našla je obrtnika nepripravljenega, in predno se je zavedel, bil je uže izgubljen, sedaj se pa zopet zaveda ter spoznava, da bode le tedaj uspešno deloval, ako bode deloval z združenimi močmi, ako se bode učil svoji stroki in zopet le učil. Tist obrtnik, ki ne napreduje s časom, gotovo je izgubljen. Vse to pa velja do pičice tudi kmetovalcu: Kar je bila obrtniku obrtna prostost, to je kmetovalcu izprememba časovnih razmer, to je tistih razmer, katere so nasledek železnic, parobrodov, telegrafov, gospodarskega razcvita Amerike itd. S temi uzroki kmetovalec ni računil, zato je pa tudi tako globoko pal. Ako se torej kmetovalec hoče vzpeti do večega blagostanja, urediti mora svoje gospodarstvo glede na sedanje razmere t. j. učiti se mora, da bode vse to vzmagoval, in da bode vzvrševal vse tisto, česar sam ne more, deluje naj v družbi z vsemi drugimi kmetovalci. Kaj hočemo s tem reči? Nič druzega nego to, da bode kmetovalec le tedaj krenil na pot, ki ga pripelje do večega blagostanja, ako se bode pridno učil naprednega gospodarstva ter iskal v kmetijskih društvih tiste moči, ki morejo premagati mnogo zaprek uspešnemu gospodarstvu. Kje pa dobi kmetovalec pouka za svoj stan? V kmetijskih šolah. Tudi takih šol imamo Slovenci, a kako slabo so obiskovane! Glejte, kmetovalci, koliko bolje razumejo slovenski obrtniki svoj poklic! V Ljubljani so še le letos odprli obrtno šolo, in uže se je oglasilo toliko učencev, da niti niso vseh vzprejeli; slovenske kmetijske šole imamo pa uže več nego 20 let, a vendar jim primanjkuje vedno učencev. Seveda ne morejo vsi kmetovalci v šole, zato so pa drugi pripomočki, da se poučujejo. Menimo pa najbolj gospodarske liste. Kako neprimerno malo še bero naši kmetovalci gospodarske liste! Omenili smo, da tudi v združenji je velika moč, ki more stan povzdigniti, a le poglejmo, kako malo se to pri nas spoznava. Veliko manj ljudnata koroška dežela ima kmetijsko družbo, ki šteje skoraj 3000 udov, naša družba jih pa šteje le do tisuč. Spoznavajmo se torej, skesajmo se konec leta in stopimo s trdno voljo, da se poboljšamo, v novo leto. Pošiljajte gospodarji svoje sinove v kmetijske šole, naročavajte si gospodarske časnike, pristopite vsi h kmetijski družbi in delujte krepko po kmetijskih podružnicah, ker to bode vaša korist in go-

tovo v kratkem prevrat na bolje in slednjič vir vsemu vašemu blogostanju.

Golosek v ožem in širjem pomenu.

1. Ako v svojem gozdnem deleži posekaš vse drevje, katero se v njem nahaja, tako da postanejo tla gola, je golosek v ožem pomenu. Taki goloseki so strogo prepovedani in se kaznujejo od 20 do 200 gld.

Neki možak, kateri hoče v novejšem času veliko politično ulogo igrati, rekel mi je v pogovoru o goloseku: „jaz sem v svojem gozdu zaznamenoval vsa drevesa do 5 palcev in jih bom posekal.“ Na odgovor, da bode kaznovan, ker tako dejanje je nezakonito, veli oholo: „Preneumno, da bi me kaznovali, ker jaz sem uže toli pameten, da bom les za toliko više prodal, kolikor bo znesla kazen“. Mož se je kasneje o pameti in neumnosti temeljito poučil, in menim, da ima danes drugo prepričanje o goloseku in gozdni postavi.

Enakih žalostnih slučajev iz vrste srednje omikanih mož bi še lahko več naštel, pa dopis bil bi preobširen, zato rajši poglejmo, kaj je golosek v širjen pomenu.

2. Če se nahaja tvoj gozdni delež na rebri kake gore, in posekaš vse drevje, katero ti donaša nekaj dobička, pa pustiš zarod in meniš. da si modro gospodaril, motiš se jako.

Politični gozdar zapazi sekanje in te ovadi dotični oblasti, ki te kazni. Čudiš se in vprašuješ, čemu si kaznovan, saj si ves zarod pustil.

Odgovorilo se ti bode, da je res še zarod v gozdu ali posekal si vse drevje, katero je raslo v tvojem gozdnem delu, torej ne dobiš 50—100 let nobenega dobička več iz gozda, uničil si naloženi gozdni kapital, in zato te je zadela pravična kazen.

3. Če imaš gozdni delež blizu Krasa in posekaš samo zrelo drevje, pustiš pa le šibke hoje ali bukve, nastanejo majhine goljave, koder ni zaroda, in meniš, kaj bo to, zaraslo se bo uže zopet samo.

Kmalu te pokliče politična oblast, ki ti pove, kaj si naredil, ter te obsodi v globo najmanje 20 gld.

Ugovarjaš, da nisi do golega sekal, ampak da si pustil male hoje in bukve, le majheni prostori da so goli.

Odgovorilo se ti bode, da govoriš resnico, a da je tvoj gozdni delež burji ali drugim vetrovom izpostavljen, torej bodo ostalo drevje vrgli vetrovi, mladi zarod pa bode zaradi pomanjkanja sence poginil in se tako ves gozdni del polagoma opustošil.

4. Če imaš svoj gozdni delež v strmi legi nad cesto, njivo, travnikom itd. in posekaš samo debelo drevje, vendar pa so nastali mali presledki (luknje), poklican boš zopet na odgovor.

Če zahtevaš komisijo, naj se na licí mesta prepriča, da gozdni delež ni do golega posekan, odgovorilo se ti bode: Ne trdimo, da je gozdni del do golega posekan, vendar sam priznavaš, da so nastali presledki, in znano ti je, da vetrovi pogostoma rujejo drevje, na dalje ne tajiš, da prihajajo plazovi, ki so uže večkrat promet na cesti ustavili itd. Komsije ni potem potreba in kaznijo te, kakor bi bil gozdni del v golo posekal.

Če sekaš v bukovem gozdnem deleži, v katerem se nahajajo bukve srednje starosti, druzega krepkega zaroda pa ni veliko, najlepšo bukovino in jo prodajaš, kaznovan bodeš zopet zelo.

Izgovori, da je bilo drevje od snega polomljeno, so ničevi, ker se vidi, da je v gozdu ostalo samo pokvarjeno drovje, torej je očividno, da samo lepšega drevja sneg ne polomi.

Na Notranjskem so v novejšem času pričeli po bukovih gozdih najlepše, 20 do 25 let stare bukvice za tako zvane „kolce“ sekati in jih lesnim trgovcem po 15 do 17 kr. kos prodajati. Iz ene bukve se napravi eden kolec.

Za 17 kr. prodaš danes bukvico, katera bi bila čez 25 let 6 gld. vredna!

Videl sem za kolce posekane gozde in bil prepričan, da tako gospodarstvo je, ako bi se ne bilo o pravem času zaprečilo, poguba bukovim gozdom. Iz gozda, iz katerega se jemlje najlepše drevje, pokvarjeno pa pušča, postane pašnik in iz pašnika Kras.

Mesto „kolcev“ naj bi kmetovalci rajši sekali pokvarjeno bukovino in napravljali drva za kurjavo. Meter bukovih drv se plačuje po 2 gld. 80 kr., sežeaj pa po 8 gld., pa jih še težko dobiš, ker se izvozi vse v Trst. Le poglej po notranjskih železniških kolodvorih, koliko drv je ondi nakopičenih, prebivalci doma pa plešejo, da si ugrejejo otrpele ude!

6. Ako tvoj gozd meji na sosedove gozde. in ti ga tako posekaš, da pri sosedovih ne pustiš tako imenovanega vetrnega plašča, to se pravi, na 30 metrov širjave ne pustiš ob obeh straneh toliko dreves po dolžini, da je sosedov gozd proti vetrovom zavarovan, tedaj kaznovan boš.

No, pri nas so uže veči posestniki, katerih gozdni deleži se po 30 metrov široki, največ pa takih, katerih gozdni deli imajo 5—10 metrov širjave.

Da se po ozkih gozdnih deležih vetrni plašč ne more pustiti, je umevno, zategadelj se pa gozdi ne smejo na golo sekati, kajti, če poseka moj sosed svoj delež na golo ali le zelo izseka, prisilili bodo tudi mene vetrovi, da posekam svoj gozdni delež na ravno ta način, in tako gre dalje, in hipoma postane cela gora gola, Zato, ker je posekal sosed, moral sem tudi jaz, drugače bi mi bili vetrovi polomili drevje.

Čujejo se uže kmetski glasovi, kako koristno je pogozdovanje Krasa, a kaj koristi, če se tukaj z velikim naporom, obilnimi denarnimi stroški in drugimi manjšimi sitnostimi Kras pogozduje, tam pa uže rastoči gozdi kvarijo in polagoma izpreminjajo v Kras.

Nihče naj se torej ne čudi, če ga bo postava osorno zadela, ko bo razširjal Kras, kajti blizu 12.000 orali sveta je samo v postojinskem političnem okraji, kateri se sme v pravem pomenu besede imenovati Kras. Koliko truda, denarnih žrtev in drugih sitnosti bo treba še prebiti, predno se bo ogromni svet pogozdil, zato je čisto opravičeno, da se goloseki z vsemi postavnimi sredstvi zaprečujejo.

Napisali smo te vrstice zaradi tega, ker nam je znano, da so v navedenih slučajih občine ali posamezni posestniki zahtevali komisije, napravljali drage rekurze, pa brez uspeha.

Kdor se hoče v prihodnje ogniti potov in stroškov, naj z gozdom previdno gospodari sebi in svojim naslednikom ter tudi občni blaginji v korist. F. P.

Setev zelenjadnega semena.

Seme se seje precej na tistem prostoru, koder hočemo zelenjadne rastline vzgojévati, ali pa na posebnih sejalnih gredah, od koder se potem presajajo sadike. Sejalne grede branimo na poseben način mrazu ali pa jih še celo grejemo. Sejalne grede, ki dobivajo umetno narejeno toploto, imenujemo „gorke grede“ ali tudi „gnojne grede“, ker se toplota dela z gnojem.

Zelenjadne rastline, katerih ne presajamo ali jih sploh ne smemo presajati, sejati je treba tam, koder bodo tudi rasle.

Te rastline so za sušo dosti manj občutljive, nego iz gorkih gred presajane. Za setev mora biti zemlja prekopana, lepo poravnana, dovolj zgreta in primerno vlažna, nikakor pa ne mokra. V taki zemlji seme hitro skali, v mrzli in mokri pa zgnjije. Sejati je vedno v vrste. V ta namen je narediti preko grede ob napeti vrvici primerno globoke jarke, vanje potresti semena ter jih potem zagrebsti z grabljami. Setev v vrste je zelo boljša nego navadna. Seješ namreč gosteje, a vendar prihraniš semena; seme kali rajše,ako je gosto sejano, ker toplota, ki se dela pri kaljenji podpira le to; rastline, ki so v vrsto sejane, razredčijo se laže, če so pregoste; slednjič je pa vse obdelovanje rastlin med vrstami izdatno laže in zato tudi ceneje, tako, da o drugi setvi niti pisati nečem.

Za setev velja pravilo, da je jarke narediti tako globoke, da je seme trikrat do petkrat tako na debelo z zemljo pokrito, kakor je semensko zrno debelo, in sicer v lahki zemlji bolj, v težki manj globoko. Prav drobno in zato navadno tudi težko kaljivo seme sejati je tako gosto, da pride skoraj zrno do zrna, tako da pospešujejo vsled tega razvijajoča se toplota kaljenje. Seveda treba potem rastline kmalu razredčiti. Debelo seme, iz katerega vzrastejo takoj uže velike rastline, na pr. fižol, grah, potakniti je tako narazen, kakor imajo rastline rasti. Staro seme ali sploh seme, ki nerado kali, more se tudi tako stratificirati, kakor sem pisal o sadnem semenu. Stratificirano zelenjadno seme pa ne sme predolgo na zraku in solnci ležati, ampak treba, da je takoj vseješ, kakor hitro si je vzel iz posode, v kateri je bilo vloženo.

V težki in prav posebno pusti zemlji pospešimo kaljenje in sploh rast, ako natrosimo v jarke mešanca. Posejano gredo povaljamo, ako je treba z valjarjem (če ga imamo) ali pa jo s kako desko ali lopato poteptamo. V težki ilovnati zemlji narede se po vsakem dežji ali močnem škropljenji razpoke, katere ovirajo uspešno rast. Tako razpokanje pa zabranimo, ako pokrijemo gredo s kako rahlo in temno tvarino, n. pr. z gozdno ali šotno zemljo, z gnojem itd.

Čas setve naših zelenjadnih rastlin je zelo različen. Mnogo težko kaljivih semen treba zgodaj spomladi sejati; vendar je včasih celo taka setev prepozna, ker jo razne vremenske nezgode zavirajo. Tako seme je najbolje jeseni sejati, a vendar toliko pozno, da ne more še pred zimo vzkaliti.

Prej sem priporočal na prostem gosteje sejati, ker s tem pospešimo kaljenje in rast mladih rastlin. Ali gosto rastoče rastline se pozneje v rasti med saboj ovirajo, zato jih je treba razredčiti in sicer toliko, da ima vsaka rastlina svoj primeren prostor.

Razne reči.

* **Presejan premogov pepel** nima skoraj nič gnojilne vrednosti, vendar ga lahko rabimo z uspehom za vrtnarstvo, ako je težka, ilovnata zemlja. V taki zemlji namreč zelo nerado kali seme, ker zemlja je mrzla in zato precej slaba za vrtnarstvo. Ako pa sejemo na tako zemljo kako seme in ga ne podvlečemo, ampak pokrijemo s presajanim premogovim pepelom, tedaj bode seme pravilno kalilo, in zemlja se bode v mnogih drugih obzirih fizikalno zboljšala.

* **Mnoge nadloge** po vrtih se odpravijo lahko takole: Polže najlaže poloviš, če položiš mokre slamnate povezke na gredice; pod njimi najdeš drugo jutro polžev na kupe.

Pozemeljske gliste se od gredic odvrnejo, če potreseš saj ali pa čresla. Uši po perji se preženo najbolje s tobakovim dimom.

Strigalice rade lezejo v votle kosti; ondi jih dobiš zjutraj obilo, pa jih stresi v kebelj, z vodo napolnjen, kjer poginejo.

Za bramorje naredi jeseni tu in tam na vrtu po dva čevlja globoke in po dva do tri čevlje široke jame, pa jih napolni s konjskim gnojem; po zimi se po teh jamah na kupe nabere bramorjev, ki jih spomladi lahko pokončaš.

* **Jabolka in hruške** lahko razpošiljamo tudi ob hudem mrazu, ako jih denemo v sod ali zaboj in tega

v drugega večega. Prazni prostor med obema napolnimo z rezanico, plevami ali s čim drugim takim.

* **Kako gips** rabiti po hlevih. Da je surov zmlet gips po hlevih jako koristen, znano je že davno umnim gospodarjem, ali o tem so si bile misli navzkriž, ali je bolje gips mešati z gnojem na gnojišči, ali pa vsak dan nekoliko gipsa potresti na gnoj v hlevu. Gotove izkušnje učijo, da je bolje potresati gips po gnoji v hlevu in sicer iz dveh uzrokov: prvič zato, ker se iz gnoja hlapeči amonijak po gipsovem žveplu izpremeni v žveplenokisli amonijak, ki ni izhlapljiv in zato ostane v gnoji kot najredilnejša snov rastlinam, drugič pa zato, ker se zrak v hlevu veliko čistejše ohrani na zdravje živini. Zato svetujemo gospodarjem, naj imajo zmerom nekoliko surovega zmletega gipsa za vsakdanjo rabo po hlevih pripravljenega. 1 funt za eno govedo ali enega konja ali pa za 10 ovac zadostuje. Pa tudi koristno je, če se gips potrese po gnoji, ki je bil ravnokar iz hleva na gnojišče pripeljan.

Podučne stvari.

Ivan baron Kobencelj,

zgodovinska slika. Spisal Jakob Dimnik.

I.

Meroma dve uri od svetovnoznane Postojine, na severozahodni strani, štrli sredi skalovitega gorovja strma pečina navpik v nebo. Na nji beli se sivi grad, sedanji Luegg ali grad Predjamski. Svet okolu njega je jako divji; visoke skalnate stene in globoki prepadi ga obkrožujejo. Kraj ta, kakor i okolica je jako pusta, bolj podobna pustinji, ko človeškemu bivališču. Mati priroda jo je brez vse krasote pustila, kakor bi bila razlila ves svoj srd na njo. Grad Predjamski je tako potisnjen pod visoko skalo v duplo, da ga stena nad streho viseča popolnoma brani deževja in vihre. Tožno gleda tija po dolini, kjer se drvi deroči potok Jamščica, z groznim bobnenjem izgubljajoč se v skalnato brezdno; turoben premišljuje časa beg primerjajoč, koliko življenja in živahnega gibanja bilo je nekdaj tu gori, a kako pustotno in mrtvo je dandanes. Ondu na zidu naslikan je velikansk grb z letnico 1570, ki pripoveduje, da je v imenovanem letu ta grad sezidal baron Ivan Kobencelj, bivši dvorni kancelar nadvojvode avstrijskega Karola v Gradci, osvojivši si tu vlasteljstvo. Kobencelj bil je tudi svétnik in dvorni tajnik pri kralju in potem pri cesarju Ferdinandu I. (1556—1564.) Cesar imel je Kobenclja spričo njegove marljivosti, udanosti in zvestobe jako rad; zbog velikih zaslug povzdignil ga je v viteški in pozneje v baronski stan. Kakor Ferdinand I, enako bil je Kobencelj tudi Maksimilijanu II. (1564—1576.) in Rudolfu II. (1576—1612) jako priljubljen. Zavzimal je mnogo visokih mest; leta 1592. bil je tudi deželni glavar Kranjski. Za razna diplomatska posla bil je Kobencelj popolnoma na svojem mestu. Zanimivo bilo je njegovo poslanstvo na Rusko (1576—1581.) l., o kojem se pripoveduje nastopna dogodba:

Bilo je leta 1575. Cesar Maksimilijan II. pride na Dunaj, pokliče k sebi vse ministre in druge državne prvake ter se posvetuje ž njimi o poslanci do ruskega carja, koji je nameraval razdreti trgovsko zvezo mej Rusijo in Nemčijo. Tudi Ivan Kobencelj bil je poklican na ta shod. Vsakdo bal se je prevzeti važno nalogo, kajti tačas sedel je na prestolu ruskega carstva Ivan IV. Grozni (1533—1584), koji je bil tako strog in nagle jeze, da je čestokrat tudi poslance tujih držav usmrtil. Dolgo časa si belijo visoki možje sive glave svoje in boječ se, da bi cesar koga izmed njih ne določil poslanca, jamejo se polagoma umlkati v ozadje. Le Kobencelj premišljujoč to za vso državo važno zadevo, se ne gane s prostora svojega. Poprej bil je zadnji v vrsti a mahoma stal je prvi pred cesarjem. Rdečica ga oblije, ko se zdrami iz svojega premišljevanja, kajti nič ni čutil, kdaj so se drugi možje odmeknili nazaj. Uže hoče tudi on stopiti v ozadje, kar ga cesar vpraša:

„Hočete li Vi gospod baron potovati v Moskvo?“

Kobencelj ne odgovori ničesar na to vprašanje, temveč prikloni se molče vladarju v znak, da je zadovoljne prevzeti poslanstvo. Cesar mu na to odgovori: „Dobro; potujte toraj srečno: Bog bodi z Vami in pogumno zastopajte domovino svojo!“

Zopet se baron globoko prikloni in lakonički odgovori: „Da milostivi gospod in cesar, to bodem storil!“

Drugo jutro pa nastopi uže dolgo in nevarno pot.

Kmalu se je pokazalo, da je Kobencelj popolnoma kos svoji nalogi.

Rodom Kranjec znal je dobro slovenski jezik in radi tega priučil se je tudi skoro ruščini.

Prišedši v Moskvo pred carja, stopi pokrit predenj ter mu s pogumnim glasom razkrije željo nemškega cesarja.

„Pes“ zaupije car z osornim glasom na Kobenclja, „od kdaj se pa govori z mano s pokrivalom na glavi? Ali ne veš, da sem ukazal pred malo tedni poljskemu poslancu, ki je bil predrzen kakor ti, kapo pribiti na glavo?“

„Prvič“ odgovori poslanec neprestrašen, „nisem pes, ampak baron pl. Kobencelj, poslanec mogočnega rimsko-nemškega cesarja Maksimilijana II., dokle je to toliko, kakor bi moj milostivi gospod sam govoril z Vami; on pa bi gotovo toliko časa klobuka ne vzel z glave, dokler bi se Vi ne odkrili.

Znano mi je, kaj ste storili s Poljakom, in sram bi me bilo, ko bi bil jaz tako boječ, gotovo ni imel meča opasanega, kakor ga imam jaz.“

Potem vdari močno po sablji svoji, stopi bliže carja in konča z povzdignjenim glasom svoj diplomatski govor.

Kobencljev pogum je caru jako ugajal, zato govoril je nadalje ž njim prav prijazno, raje ga je imel, kakor vse dvornike svoje. Tudi njegov sin Fedor Ivanovič, je Kobenclja zelo visoko cenil. To pa ni godilo opričnikom carjevim in postali so ljubosumni nanj. Zarotili so se zoper carja ter sklenili osvetiti se njemu in sinu njegovemu.

(Konec nasl.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

98.

Pri sultanu maročanskem.

Afrika nam je bila malo poznata, do nedavnaj, vzlasti notranji predeli. Ali dandanes je to dosta drugače. V novejšem času se skušajo drzni prirodoslovci in raziskovalci, kateri nam hoče več novega berila podati. Tudi Henrik Maltzan je mnogo hodil po Afriki, vzlasti po severozahodnem kosu. Ker je bilo prepovedano kristijanom v obče, vzlasti pa evropskim, zahajati v mesto Maroko, toraj se ni čuditi, da so prišli v petdesetih letih samo štiri potniki notri. Tudi pogumni Maltzan je mnogo prevdarjal, kako bi se dalo priti v to tajinstveno mesto. Naposled se mu je posrečilo, ker ni štedil novcev.

Najpreje je dospel v Mogador in ostal pri nekem trgovcu. Trgovec ta ga je priporočil drugemu trgovcu v Maroku, ki je stanoval v judovskem četvrtju. Potem so podkupili Mulej-Smaila maročanskega marabuta, to je nekakega svečenika, da je sprejel Maltzana med tovariše svoje. Na vse zadnje so premotili še pašo, mogadorskega in ostale stanovnike, češ, da se je Maltzan vrnil v Evropo, ter se je v ta namen tudi oglasil pri dotičnej gosposki, a potem se je prekril.

Potovanja samega ne bodemo opisovali, omenimo naj samo, da je bilo težavno in nevarno zaradi pazljivih vohunov mohamedanskih.

Dobre pol ure smo še imeli do mesta, ko se je prikazalo solnce ter vsulo žarke svoje po zemlji. Bil ti je to diven, veličasten pogled! Gledal sem Maroko, po katerem sem toli hrepenel. Zazrl sem velike gromade hiš mej datljevimi in palmovimi šumicami, in ves ta razsežni prostor je bil opasan s starikavim obzidjem. Mnogi stolpi in stolpiči so lepšali obzidje, kupole cesarske palače so se svetile v jutranjem solncu, in sto vitkih minaretov je kipelo v viš. Vzlasti krasno so se žarile tri zlate krogle na kupoli one mošeje, ki stoji blizu cesarske palače. Nad vse to pa se je vznašal orjaški minaret, glavna dika maročanska.

Toda čim bolje sme se bližali mestu, tem bolje je ginila čarobnost njegova. Zapazil sem mnogo presledkov v tej gromadi hiš, a vzlasti mnogo podrtin, katerih ni moči razločiti od daleč. Naposled je ta s početka tako čarobna slika skoro popolnama otemnela, zgubila je malone vse žive barve, ki so me prvi hip toli obradovale. Opazil sem, da je obzidje zelo poškodovano, da je manj hiš, kakor so mi je videlo z daleč, in še te so starikave in vegaste. Maroko je vržen kralj, žalujoč vdovec na razvalinah nekdanjega blagostanja, umirajoč lev v gajevej senci. Kar se je zgodilo ostalim mestom mohamedanskim, prav tisto se je zgodilo Maroku. Brzo se je vzdignil in brzo je tudi propal. Maroko so nazivali Arabci „zahodni Damask“. Kakor uni Damask, tako se tudi ta košati sredi zelene dražestne doline ob vznožju grozovitih višin. Kakor uni Damask, tako se tudi ta koplje v valovih srebropenih rek in potokov. Ali kakor azijski Damask z daleč moti potnika, tako ga moti tudi afriški. Kar potnika, še nekamo prime, tisto je do 30 črevljov visoko obzidje, premnogi stolpi, mošeje, pa zares cesarska palača, ki je na zunaj ogromnega obsežka.

Ker sem neverec, nemohamedanec, nisem smel v mesto, kateremu Arabec „sveto mesto“ veli. Zavil sem toraj v judovsko četvrtje, ki je malo mesto samo zase. Pred vrati smo se ločili, marabut in učenci so šli notri, jaz v stran. Marabutu ni bilo po volji, da grem k Judu stanovat, hotel mi je preskrbeti novega boljšega stanovanja, ali za sedaj ni kazalo nikamor. Tudi bi ne dobil v arabskej hiši one ugodnosti, kakoršne smo navajeni Evropejci, vzlasti postelje, namizne oprave in drugega temu takega. Sam cesar in princi jedo s prsti, in spe na tleh. Najhuje preseda Evropejcu mrčes po arabskih hišah, nima miru pred njim ne po dnevu ne po noči.

Ob polu osmih, če se ne motim, dospel sem do judovskega četvrtja. Pozdravil me je star vratar, rodom Arabec. Menil je da sem mu rojak, ker sem bil ogrnjen v razbit burnus, toraj je dejal: „E bratec kaj pa ti laziš todi?“ Odpel sem burnus in pokazal evropsko opravo. To ga je zbolo tako, da je jezno zarežal: „Pes pesji, hodi za vragom!“ Da ga potolažim, stisnil sem mu malo drobiža v roko. Tu namreč strogo gledajo na to, da Judje hodijo golonogi po maverških četvrtjih. Jahati tudi ne smejo. Judje morajo prestajati mnogo od meščanov, vzlasti pa od fanatiških Kabilcev, ki prihajajo z notranjih predelov po opravkih v mesto. Pljujejo jim v obraz, suvajo jih z nogami, psujejo in kolnejo, ometavajo z blatom. nadrve jik s kamenjem, ali Judje vse potrpe brez žale besede. Marsikater Arabec se spači Judu, kedar ga sreča, in potem pogleda v stran. Ob takem postopanju se je značaj judovski ves pohodil, in videti je, da Judje skoro ne čutijo neizrekljivega zaničevanja.

Oblekel sem se po judovski, da bi mogel brez zgledovanja po mestu hoditi. Spremljala sta me dva Juda. Ker sta se moža tresla, kaj bode, če nas spoznajo zato pri tako brzem izletu nisem mogel mnogo ogledati mesta. Prepričal sem se pa, da je zanemar-

jeno, nesnažno, propalo, in nima živahne t govine. Zamale so me edino le silna vrata mestna, pojedine res krasne mošeje, kakor tudi stavba hiš, ki so stare po pet, šest, in tudi po osem sto let.

Kmalu po tem izletu me je oglasil marabut cesarju ter mi izsosloval zaslišanje. Ogromna palača cesarjeva je sama zase tako rekoč zunaj mesta.

(Dalje nasl.)

Ne v Brazilijo!

Tržaška „Edinost“ v svoji 1. št. t. l. prijavlja sledeče pismo v svarilo vsem onim, ki naveličani domačega, gotovega kruha silijo v Brazilijo obetaji si tam hribe zlata:

Iz Brazilije dobili smo dne 28. p. m. pismo od tržaškega okoličana, katerega so zaslepila brezvestna obečanja židovskih agentov, da se je izselil z drugimi nesrečneži v južno Ameriko. Pismo objavimo polnoglasno, da se prepričajo iz njega naši rojaki, kako se godi ubogim izseljencem v novem svetu. Slovi tako-le:

Rio de Janeiro 29. novembra 1888. Č. g. urednik! Prosim, da blagovolite ponatisniti v cenjen Vaš list „Edinost“ nekoliko vrstic. Naznanjam Vam in sl. občinstvu, da smo srečno pripluli dne 24. t. m. (novemb.) 285 oseb, vsi zdravi in čili ob 8. uri zjutraj v Rio de Janeiro. Popoludne ob 4. uri izkrcali smo se vsi veseli iz lloydovega parnika „Helios“ ter stopili z gromovitimi živio in evviva-klici na novi svet. Odpeljali so nas takoj na eno uro od mesta oddaljen mali otok, tako zvani „Izola di Fiori“, kateri je pripravljen navlašč za izseljence. Drugo jutro ob 3 uri so nas agenti skupaj sklicali ter nas ukrcali na male ladije, katere je odpeljal majhen parobrod en četrt ure daleč od našega „otoka“ do železnične postaje.

Naši agenti se nas takoj vprašali, dali imamo za danes kaj jesti, ker nam pripravljena jed vsem ne bode zadostovala ter nam rekli, naj nekoliko potrpimo. Res je, da smo si morali stiskati trebuhe uže prvi dan.

Mislili smo si, da nas odpravijo takoj v namenjen naš kraj, to je v pokrajino Minas Geras. Vprašali smo zaradi tega, koliko časa imamo do tlje in odgovorilo se nam je, da smo v 5. urah tamo. Ustavili smo se pa še le ob 6. uri na postaji Makaje, kjer so nam dali nekoliko jesti. Veliko nas je pa ostalo z praznim želodcem.

Drugi dan zjutraj so nas peljali zopet naprej, ali popoludne šele smo se ustavili. Ogledujemo se vse na okrog — toda dozdevalo se nam je, da nismo na pravem kraju, kajti na postaji bilo je napisano: „Trionfo“ Vsled tega vprašamo se, kolikor smo znali, dali je blizo naš kraj, v katerega smo namenjeni, ali ljudje večinom zamorci dali so nam razumeti, da smo izdani. Sreča, da so nam povedali nekateri Italijani, kamo so nas pripeljali ter nam raztolmačili, da smo prodani, liki živina!

Vsled tega je nekaj naših pobegnilo in ostalim se godi, da ne morejo niti živeti niti umreti! Ko se je to doznalo, pričel je jok in stok ter upitje: „Nazaj! nazaj!“ Napravili so nam na licu mesta nekaj jedi, ali niti polovica nas ni mogla jesti pripravljenih ostudnih stvarij. Ko so sprevideli, da uže ne gre drugače, odpravili so nas istim potom zopet nazaj, samo da smo se ustavili na istej postaji, kakor prejšnji dan ter stali vso noč in drugi dan. Šele tretji dan zjutraj smo se odpeljali ter se vrnoli zvečer na „Isolo di Fiori“.

Tam čakamo odrešenja! Štiri dni smo bili na poti, 17 postaj smo prepotovali in živeli smo kakor goved, katera se vodi v klavnico in jesti nismo imeli skoraj da ničesar! Žalostno je bilo slišati jok, posebno ubogih žensk, katere niso imele kaj ponuditi svojim otročičem. Ali vidite g. urednik, kako so nas znali tržaški židje zaslepiti, njim na čelu g. M.....! Koliko so nam obečali in kako so nas zaslepili!

Zbralo se je nekoliko mož izmed nas ter podali smo se, ne da bi bil kdo drugi o naših načrtih kaj vedel k tukajšnemu c. kr. avstrijskem konzulu. On je bil uže prejšnji dan zvedel, kaj se je z nami godilo in napravil je proti tukajšnjim agentom govor, kateri nas je vse globoko prešinil. Poročal Vam bodem v kratkem, kako morejo iztrgati zveste Avstrijance iz naročja mile domovine, brez dovoljenja ter nas poslati v kraj, kjer ni videti drugo, nego nebo in goščava ter se ne more niti potolažiti žeje z pitno vodo! Tukaj nam da gospoda prav, da smo se vrnili v Rio de Janeiro ter tudi gosp. c. kr. avstr. konsul nam je obljubil, da bode objavil, kaj se je z nami godilo.

Zdaj se hočejo vsi domu vrniti in mislim, da se nam bode tudi posrečilo, toda za gotovo ne vem. Sedaj ostanemo še 8 dni na „Isoli di Fiori“, dokler se stvar dobro ne preudari.

Na vsem pa je kriv nekaj kapetan lloydovega parnika „Helios“ in pa tukajšnji agentje, ker so nas izkrcali brez dovoljenja tukajšnjega konsulata ter nas pognali v puščavo. Čas mi ne dopušča danes več pisati kaj več prihodnjič.

Vaš I. Snidaršič
bivši Barkovljan, št. 11.

Rojaki, čitajte in preudarjajte to pismo in izbijte si iz glave misel o „selitvi v Ameriko“!

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Hranilnica ljubljanska imela je svoj letni občni zbor, v katerem se je po pravici izrekalo obžalovanje o smrti hranilničnega predsednika Alexandra Dreo in pa Leop. Bürger-ja podpredsednika; kot starosta kuratorjev predsedoval je zboru g. W. Stedry. Za predsednika izbran je bil trgovec

Jos. Lukman, za podpredsednika, pa dr. pl. Schrey. Kot edin nov člen hranilnice sprejet je bil — in to je tipično — višji vojaški zdravnik dr. Bock. — Nekdaj, ko hranilnica še ni bila izključno politično zatišje nemškutarjev, imela je hranilnica pravilo, da se je med njene člene sprejela vsaka odlična oseba v Ljubljani, izrekoma je bil mestni župan ljubljanski vedno tudi člen hranilničnega društva. Dandanes pa si kolovodje hranilnice prav na vse kriplje prizadevajo, stakniti kje ptujo, nepoznano, izvan zveze z deželo in ljubljanskim mestom stoječo osebo. pri kateri edino to odločuje, da z slovenskim prebivalstvam in narodom naše dežele nima nikakoršne naravne ali sočutne zveze, — in v tem nahaja se sposobnost za sodelovanje imetja v zavodu, čegar imetje in bitje sloni skoraj izključno na slovenskem narodu naše dežele. —

Nek stari pregovor pravi, da vrč tako dolgo hodi k vodnjaku, dokler se ne ubije!

— **Zadnje najvišje odlikovanje treh škofov**: Misija Zwerger in Aichner, pozdravlja se v vsih katoliških krogih naše države z velikim zadosteujem. Znano je da so ravno ti trije gosdodje oni ožji odbor škofovskih konferenc, ki so zdelevali to, kar so škofje na svojih shodih sklepali in potem izvrševali.

— **Trgovinska zbornica** imela je včeraj ob 2 popoludne izredno zborovanje ter je sklepala o tem, na katerih mestih na desnem bregu Ljubljanice bi se namestila dva poštna ekspedita. Kolikor se čuje, leteli so glasovi na to, da naj bi se en ekspedit umestil blizo šenklavškega župnijskega poslopja, drugi pa blizo c. kr. deželne sodnije na starem trgu.

Zdradba novega deželnega gledališča v Ljubljani. Prvi načrt za zgradbo novega gledišča došel je deželnemu odboru sv. treh kraljev dan z Dunaja. Načrt obsega 8 listov in 2 poli popisa. Stroški za zgradbo so na debelo proračunani na 182.000 gld. prostora bi bilo v novem gledališču za nad 900 oseb.

Doposlal je te načrte mlad, na Dunaji živeč arhitekt Juri Hladnig, sin bivšega c. kr. fin. prokuratorja v Ljubljani.

— **Zapuščina umrlega** Aleksandra Dreo-ta, delila se bode, kakor vse kaže, na podlogi postavnega dednega prava. Oporoke se do danes ni našlo nikjer. Kolikor se čuje, žive smeječi se dediči v Savinjski dolini na Štajerskem. Čudno je da premožen, neoženjen, prileten in razumen mož more opustiti oporoki, po kateri naj bi se zapuščina njegova razdelila v soglaji z njegovimi nameni.

— **Imenovanja in premeščenja.** Pristavoma pri okrožnem sodišči v Celji sta imenovana g. Karol Martinak v Mariboru in dr. Schäftlein v Št. Lenartu, dalje avskultanta g. Anton Rozina pristavom za Ribnico in g. Rihard Bratuš za Kozje. Pravni praktikant pri deželnem sodišči v Ljubljani g. Karol Pleiweiss je imenovan avskultantom za Kranjsko „extra statum“. Premeščeni so pristav g. A. Liebisch iz Šmarija v Maribor, J. Rotner iz Ribnice v Šmarije in g. Josip Kronvogel iz Kozjega v Št. Lenart.

— **Odlikovanje.** Državni nadpravnik v Gradci g. dr. Viktor Leitmeier je odlikovan z redom železne krone tretje vrste.

— **Dr. Fr. Rački** je imenovan častnim članom zgodovinskega društva „Nestor letopisec“ v Kijevu.

— **Tukajšnje** prisilne delalnice paznik Seidl je pred tednom zginil. Bil je pred leti trgovec s steklovino v Novem Mestu.

— **Silovita burja** razsaja že več dni po Krasu in tržaški okolici. V Trstu je te dni vrgla nekega Borrija s ceste proti Žavljam v morje. V mestu je nekega gospoda treščila ob tla, da si je zlomil tri rebra. Iz Reke se poroča, da je v petek zvečer burja vzdignila prazen tovoren vlak ogerske državne železnice nad Bakrom ter ga vrgla čez nasip. Sprevodnik Schleining in zavijač Gilgenbach sta mrtva, sprevodnik Črmak je težko ranjen. Sprevodnika Gregoriča je burja vrgla čez nasip v prepad, kjer so ga našli mrtvega. Ravno isti večer je burja vrgla na tla na postaji v Borštu 51 let starega Ig. Stefina iz Postojine, da si je zlomil nogo. Nesrečneža so peljali v tržaško bolnišnico. V Trstu je burja v petek zvečer porušila del kurilnice južne žejeznice in poškodovala nekaj železniških strojev. Druge nesreče ni bilo.

— **Umrl** je danes zjutraj gosp. Janez Podboj, posestnik in mesar v Ribnici, po dolgi in mučni bolezni, rojen dne 16. marca 1821. Bil je marljiv gospodar, skrben oče in vzgleden kristijan.

— **Glavno** ravnateljstvo državnih železnic avstrijskih naznanilo je trgovinski in obrtniški zbornici tole: „Ker bržkone ne bode mogoče s 1. januarijem 1889. l. izdati novi tarif za južne železnice postaje s Česko, to sem odredil, da se priobče znižani tarifi za različne proizvode v prometu Ljubljana-Češka v ukazniku c. kr. trgovskega ministerstva, kar sem že javil s pismom od 4. jan. 1888 št. 22.642/V. Rečeni tarifi bodo se po takem rabili tudi počenši s 1. januarijem 1889 l. dotlej, dokler se ne prekličejo, oziroma dokler se ne uvede po tarifnem potu, najdalje pa do konca dec. 1889. leta pod dozdanjimi pogoji in natini potom kartovanja.“ Znižani tarifi v prometu s Češkega v Ljubljano ali pa vice versa tičejo se naslednjih proizvodov: ocokranega sadja, manufakturnega blaga, deteljnega semnja, kleja (lima), porcelanskega blaga v zabojih, petroleja in ploskega stekla ter so priobčeni v ukazniku c. kr. trgovskega ministerstva št. 143, I. letnik, str. 2066. Zbornica podaje vrhu tega drage volje pismena pojasnila.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Imenovanje dvanajst novih členov gosposke zbornice namreč: grof Rihard Clam, prošt na Višehradu Lenc, poslanik Frankenstein, grof Artur Potocky, grof Jan. Ledebur, ministerijalni svetovalec Schneider, grof Franc Thun, deželni maršal niže-avstrijski grof Kristijan Kinsky, stolno-cerkveni zidarski mojster baron Schmidt, profesor Sichel, dr. Stremayer in trgovinske zbornice predsednik Isbary, pouzročilo je nekako zmešnjavo med nasprotniki sedanje vlade, ker ne morejo tajiti, da večina novoimenovanih starešin pripada k nemško-liberalni stranki, izrekoma to ni dvomiti o Stremayer-ju, Kinsky-ju, Isbary-u, Schmidt-u, Sichel-u, pa tudi o grofu Thun-u in Schneiderju se sme trditi, da stojita bližje levičarjem, kot pa sedanji državnozborski večini. Desnica more samo 4 novoimenovane prištevati odločnim, pa vsikakor zmernim svojim pristašem. Glasila Chlumecky-jeva tudi brez ovinkov priznavajo nepristransko postopanje grofa Taaffeja pri tem imenovanji. „N. fr. Presse“ se ve da, že skoraj nikogar ne pripoznava več za pravega pristaša nekdanje ustavoverne stranke.

O cesarju poroča se, da se poda za nekoliko dni v Opacijo in o cesarjeviču se pripoveduje, da si namerava tam kupiti hišo. V ponedeljek prišel je sem v državnih opravkih ogerski ministerski predsednik Koloman Tisza gotovo v razgovor zarad skupnih državnih zadev, in pa zarad vredjenja ogerskih denarskih zadev. V ponedeljek razgovarjal se je z ministrom unanjih zadev, grofam Kalnoky-jem, z grofam Taaffejem in ministrom Dunajevsky-jem in z judom bogatašem baron Albert Rothschild-om.

Štajerska. — Minuli teden sklenil je v Gradcu svoje življenje dr. Rechbauer v 74. letu svoje starosti po večletnem bolehanji. Pokojni bil je svoj čas predsednik zbornice poslancev in je vsled tega postal tudi tajni svetovalec cesarjev. Smemo reči, da je bil pokojni eden najpoštenejših nasprotnikov naših.

Nemška. — Živo se spominjamo ravno sedaj nekega nagovora pokojnega cesarja Friderika nemškemu častništvu nasproti, v katerem jim je takrat, še cesarjevič, živo priporočal varovati se ostudnega napuha, katera narodna nečednost nemškemu narodu odorača toliko Nemški sicer sočutnih src. Dozdeva se nam, kakor bi bilo to svarilo obernjeno pred vsem proti obema Bismarkoma proti očetu in sinu. In danes se živo kaže, kako prav je sodil pokojni cesar svoje rojake. Naši čitatelji spominjajo se gotovo še postopanja Bismarkovega zoper poslanika grofa Arnima, katerega je Bismark takorekoč ubil. — Pred tremi mesci obernil je Bismark vso svojo jezo enako zoper profesorja in tajnega svetovalca Geffken-a, ki je kot zaupnik pokojnega cesarja Friderika začel objavljati njegov zanimiv dnevnik. — Bismark izprosil si je po posebni vlogi do cesarja privoljenje, da smé glede na državni interes sodnijsko postopati zoper Geffken-a. Privoljenje cesarjevo dobi, Geffkena denejo v zapor, preiskavajo njegovo imetje, pa tudi pisma onih oseb, s katerimi je on občil, zaslišavajo zatoženca in konečno izreče višja sodnija v Lipsiji, katera se je vedno skazovala Bismarku poslušna, do odstopi od preiskavanja zoper Geffken-a in ga izpusti iz ječe. To je spoznala sodnija v Lipsiji, v onem mestu, katero se je za čas 99dnevnega vladanja cesarja Friderika pokazalo Bismarku udano za življenje in smrt.

Ta dogodba — enakotežna obsodi Bismarka — je pomenljivo znamenje časa za nemške razmere, posebno tudi zato, ker ravno sedaj Bismark na herbtu sedi angleškemu poslaniku v Petrogradu z imenom Morier. Temu očita, da je leta 1870 Nemško izdal Francoski, in vse opravičavanje Morier-ovo, mu ne velja nič.

Izrekoma se je pri tej zadnji dogodbl mladi Bismark Herbert pokazal pravega, brezozirneža tako,da se sedaj po listih obema Bismarkoma očita vedenja priučeno v „kasarni“. Tudi iz prijav druzih nemških listov da se soditi, da se nemški cesar Viljem bolj in bolj obrača po migljajih druzih svetovalcev, kakor pa po ukazih železnega kancelarja, čegar upliv toliko bolj peša, kolikor bolj se osebno zavolj starosti in bolehnosti mora odtegovati od poslovanja.

Srbska ustava bila je v veliki skupščini sprejeta z 494 glasovi, zoper 73. Drugi dan sklenil je kralj skupščino s prestolnim govorom, v katerem je razlagal pomen in namen svojega vladanja in pa nove ustave. Na večer onega dneva zbralo se je ljudstvo pri bakladi pred dvoram kraljevim in kralj se je srbskemu ljudstvu zahvaljeval z balkona svojega stana doli.

Žitna cena

v Ljubljani 19. decembra 1888.

Hektoliter: pšenice domače 5 gold. 85 kr. — banaške 7 gold. 32 kr. — turšice 5 gold. 70 kr. — soršice 5 gold 75 kr. — rži 5 gold. 30 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — vsa 4 gold. — kr. — ajde 4 gold. 22 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 12. novembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr 44 kr.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki.